

DEN SOM RUBBAR ORDNINGEN

KATARINA NITSCH

A culture of domination is anti-love. It requires violence to sustain itself. To choose love is to go against the prevailing values of the culture. Many people feel unable to love either themselves or others because they do not know what love is. (hooks 1994: 264)

Vad kan vara mer effektivt för en kultur som bygger på dominans och underordning än att ta kärleksbegreppet i gisslan? Om kärlek till exempel kopplas till idén om den romantiska, heteronormativa relationen och kärnfamiljen, som görs till en stor del av människors livsprojekt, finns det inga gränser för hur mycket dominanskulturen kan kontrollera genom de strukturer som omgärdar detta livsprojekt. Kring livsprojektet kärlek = heteronormativ relation = kärnfamilj cirkulerar en ekonomi som innefattar systemen kring bostäder, samhällsinstitutioner, sociala hierarkier, karriärmöjligheter, livsstilsmagasiner och självhjälpkurser. Det krävs i denna förståelse av kärlek enorma ansträngningar, uppoffringar och resurser för att komma åt kärleken.

Destabilizer. På svenska kan ordet översättas till någon eller något som rubbar ordningen, som sätter saker ur spel, som underminerar, försvagar och omstörtar, och därmed skapar oro eller kollaps. Kanske framman bilden av en jordbävning och hus som rasar samman. Helt riktigt. *Den som rubbar ordningen* skakar grunden på vilken en hel maktstruktur vilar.

Den som rubbar ordningen är besläktad med Sara Ahmeds (2011) *The Killjoy, Glädjedödaren* – den som inte går med på att skratta åt det sexistiska eller rasistiska skämtet för att upprätthålla den ”goda” stämningen i det sociala sammanhang där skämtet uttalas.

Den som rubbar ordningen underminerar dikotomier eftersom den inte kan leva i en tillvaro byggd på motsatspar. Genom sina sätt att vara och verka, skapar *Den som rubbar ordningen* gränsplatser, gråzoner, andningshål (där allt fler samlas).

Den som rubbar ordningen verkar med en befriande kraft som jag kallar *kärlek*.

Den som rubbar ordningen befinner sig i ett gisslandrama och blir *Den som rubbar ordningen* när den tar sig ur gisslan. Kampen för att ta sig ur gisslan pågår varje ögonblick och i alla möjliga rum och situationer – under politiska manifestationer, i dansföreställningar, i skönlitterära verk, i hur forskningsfrågor är formulerade, i busskön, under läkarbesök, i nära relationer, i professionella relationer...

När olika kroppar med hjälp av olika strategier tar sig ur gisslan genom att vara *Den som rubbar ordningen* blir dessa handlingar delar av samma rörelse, det jag kallar *kärlekens politik*. Det är en frihetskamp.

Den 30 augusti 2014 marscherade den nynazistiska organisationen Svenskarnas parti genom centrala Stockholm och höll ett möte utanför Kungliga Operan. Ungefär 75 personer deltog i nynazisternas manifestation. Omkring 200 poliser skyddade dem. Motdemonstranterna var fler än 10 000. Och på Operahusets tak befann sig en ensam kvinna. I en akt av motstånd hade hon klättrat upp på taket kvällen innan och sovit där. För att stoppa, eller åtminstone försena nazisternas manifestation, band hon fast sig själv vid en av hörnstatyerna och vägrade att komma ner. Under de timmar då motdemonstrationen pågick, kunde man från marken se hennes kropp som först rörde sig över taket, sedan kroppen fastbunden vid en av takets statyer, och sedan polisen och brandkåren som försökte få ner henne. Efter flera timmar hissades hennes kropp slutligen ner i ett rep längsmed operahusets fasad, samtidigt som nynazisterna marscherade mot byggnaden.

Den 22 april 2015 uppförs ”Midsommarnattsdröm” på Kungliga Operan, med nyskriven musik grundad på folkmusikrytmer. Det är det tekniskt mest avancerade partituret i Operans historia. Koreografin blandar klassisk balett, modern dans och karaktärsdans. Scenerna avlöser varandra fyllda med tecken för svensk midsommar – den svenska flaggan, höbalar, en midsommarstång, prästkragar, snapsglas och vitklädda människor som blir mer och mer berusade.

En scen gestaltar en *hon* och en *han* i en krampaktig sexakt. Kropparna rör sig mekaniskt mot varandra likt två förprogrammerade maskiner. Hon övergår till att trippa på tåspetsarna med spikraka ben. Det ser ut som att hon går på styltor. Han trippar stelt efter med indragen midja och bröstkorgen uppblåst och utskjuten som på en tupp. En grupp rör sig böljande i bakgrunden. Så småningom sällar hon sig till de andra. Musiken byter rytm. I gruppen rör sig alla var och en för sig tillsammans med outtröttlig frenesi. Han fortsätter stelt spankulera med sin upplåsta bröstborg. Ingen ägnar honom längre någon uppmärksamhet.

Johanna Gustavssons bok *jag gör vi varje dag* (2014) börjar med ett uppfordrande kontrakt. Den ställer krav som kan skrämra. Vad är det som skrämmer? Ansvar och löften om lojalitet till en kamp som inte alltid kommer att gynna en. Lojaliteten till en kamp som hela tiden är i rörelse, som kommer att kräva styrka, mod och uthållighet. Som kommer att göra en ensam stundtals. Det är ett obekvämt kontrakt.

Karaktärerna i *jag gör vi varje dag* är revolutionärer. De delar kroppsliga och själsliga lidanden, uppoffring, kamp och ångest. Kroppen är en politisk plats. De är en kropp och de är olika kroppar. De vänder sig till varandra i ensamhet och förtvivlan. I en brevväxling byter berättarjaget kropp.

Ur *jag gör vi varje dag*, (2014, 25-29):

Hej Simone,

Jag är Julia de Burgos, puertoricansk poet. Jag är ofrivilligt beroende. Jag gifte mig fyra gånger men begäret att följa män gjorde mig skev inombords. Jag ville tappa kontrollen och dom ville ha den. Jag lämnade mig till fel personer, jag drack och trodde att jag kunde flyga. Har du flugit nångång? Det är fantastiskt. Jag hade mycket politisk övertygelse,

jag vill att du ska veta det. Jag gick ner mig i män och alkohol – ja, men jag drev och levde samtidigt andra kamper. Den politiska disciplinen som blev din död saknade jag senare i livet och det var avsaknaden av den som till slut istället tog mitt liv. Jag bad floden absorbera mig. Min sista dikt i livet gav jag namnet Farväl från välfärdsön.

*Det måste vara härifrån
glömd men orubbad
bland tystnadens kamrater
djupt inne i Välfärdsön
mitt farväl till världen.*

I respekt och solidaritet,
Julia

Simone,
Jag vänder mig till dig i solidaritet. Skulle du kunna samordna facket och organisera en strejk? Jag vill också att du förbereder för en stor studiecirkel: när fabriken stänger blir vi många som kommer till huset. Vi har hårda nackar, precis som du. När vi kommer, håll oss med fasta händer, jag vet att du gör det.

Simone, din styrka kommer vara helt avgörande i det arbete vi har framför oss. Du har vävt ihop dina principer med dina känslor och du bär din styrka med stolthet. Ditt svar är alltid: Det är nu. Och det är därför vi behöver dig, därför att du ser, och gör, vad som än krävs. Ingen är praktisk som du. Vi behöver dig, din solidaritet och din kärlek, om du vill.

Lebrón och de Burgos lämnade igår, kvar blev ett flertal recept på sprängmedel, men dom lämnade också ett ögonblick för oss att dela. Möt mig mellan tid och rum, ta med böcker som jag kan läsa, vi kanske blir kvar där ett tag. När vi ses ska jag rita av dig.

Med kärlek,
Johanna

Kära Lolita, Simone och Johanna,

Jag blev förälskad, jag blev arbetarklass och aktivist. Jag skrek *Internationell Solidaritet – arbetarklassens kamp är het!* Det var passion för politik. Jag var kär, jag bar kniv, jag var bara 24 år och visste inte skillnaden mellan gatuliv, gangster rap och performance. Passionen kvarstår.

För ni vet, makten har förflyttat sig från staten till marknaden. Förr när vi protesterade så vände vi oss mot de symboliska byggnader som representerade makten. Jag menar att det nu bara är helt logiskt att affärsverksamheter, shoppingcenter, bilar - symboler för kapitalet och marknaden, blir mål för förstörelse och protester. Verkligheten kanske ibland inte är mer komplex? Livets villkor är som dom är. Direkt aktion, direkt konsekvens. När massorna tar tag i en teori blir det materiell kraft. Vad tänker egentligen nyliberalerna med sitt sunda förnuft!? Att betala tillbaka skulden är det enda vi bär gemensamt ansvar för? En kris är när visionen möter verkligheten.

Jag behöver inte tala om för er att det är dåliga tider. Ni vet det.

Bostadsbrist, privatiseringar, den utsålda välfärdsstaten, institutionell rasism, klassbaserad förödmjukelse, årtionden av individualism, konkurrens och statsstödd egoism kombinerat med ett systematiskt kuvande av fackförbunden och den alltmer utbredda kriminaliseringen av oliktankande. Vi VET att sakernas tillstånd är dåliga, de är undermåliga! Jag kan inte förklara den ekonomiska krisen eller inflationen men jag vet nog för att säga att vi måste öppna våra ögon och höja våra röster. Jag vill att vi blir arga! Jag vill att vi blir galna! Jag vill att ilskan reser våra kroppar och höjer våra röster och säger: *Vi är fanemig människor, vårt liv har värde! Vi är en fullständig röra just nu men vi brinner! Vi är inte rädda för någonting idag!*

I solidaritet,
Julia

Tillbaka till Operan

Över den röda mattan och uppför trappan går vi. En uniformsklädd värd visar oss till våra platser. Han tillhör teatern tänker vi. Vi sjun-

ker ner i fåtöljerna. Det doftar damm och sött och surt. Vi sitter tysta bredvid varandra och bläddrar i programbladet. Själva poängen med vår samvaro är att vara tillsammans samtidigt på samma plats. När lamporna slocknar och sorlet tystnar böjer du dig mot mig och viskar: *Jag känner på mig att hon är här.*

Ridån går upp, musiken strömmar fram. Inombords möts våra blickar i samförstånd. *Vi är händelser om natten.*

Just nu:

publikens andetag, rassel, prassel, dammkornen i strålkastarljuset, de andras andetag, toner, strömmar av toner, ljus och skuggor, kroppars hastighet, tyg, muskler, fotsulornas studs, knixet i tårna, armens vinkel. vi strävar uppåt, runt, neråt, runt. vi svänger runt vår egen mittpunkt. som hela tiden förskjuts. kraften suger och drar, svetten rinner, hjärtat bankar, vi flämtar. våra lungor arbetar i takt med våra hjärtan, bultar i fast takt, bröstkorgen. alla delar av kroppen fogas samman – swish – arm – hand – swish – snurr – sväng – ner – snurr – runt – upp – där – nu – hit – tre – två – upp – böj – tre – snurr – swish – nu – ! – loss – fri – steg – tre – swish – snurr – upp – böj – knä – fot – arm – hand – rygga – lår – tå – hals – swish – snurr – upp – swish –

Applåderna dånar. Jublet i salen lyfter taket. Samma tak på vilket hon några månader tidigare band fast sig själv vid en staty, fördröjde en nazistisk manifestation och blottade en våldsapparat. Hon var ensam på taket, men vi vet också att Lolita, Simone, Julia, Johanna (och många fler) var där.

På marken

Det var inget särskilt med den dagen. Det blåste lite, men när solen kom fram mellan molnen blev det varmt.

Det var en vanlig lördag på stan. Vi utgjorde ett eget kraftfält. Vi hade tentaklerna ute.

Vi diskuterade vilken väg vi skulle ta. Vi såg polisbilar och polisbåtar. Vi

började gå mot den första barriären. Kravallstaketet utgjorde inte bara gränser, utan avstånd – breda linjer av luft och gata som separerade oss från dem. Och från varandra.

Vi stannade först vid torget, sen såg vi polishästarna och rörde oss bort från dem. Där var människor som åt frukt och nötter. Några dansade folkdans. Sambatrummorna slamrade. Vi var tusentals. Vi var spända. Ett par poliser rörde sig runt oss med vadderade kroppar.

Vi spanade efter civilklädda poliser och nynazistsympatisörer som försökte smälta in i massan. Vi skannade taken. Vi såg poliser och kameror, men också något mer – en avslappnad kropp lutade sig mot en av hörnstatyerna på taket på den kungliga operans enorma byggnad. Huvudet och ansiktet var täckta av en huva.

Du hade pratat om det länge. Du hade sagt att en dag kommer ni se mig däruppe och ni kommer veta direkt att det är jag. Du var precis där du skulle vara.

Vi hängav oss till demonstrationen. Bengaliska smällare gick av. Plakaten gungade. Vi skrek INGA RASISTER PÅ VÅRA GATOR. Vi hade ingen överblick. Vi rörde oss oroligt fram och tillbaka, rädda att hamna i en sammandrabbning. Vi försökte skicka sms men det fanns ingen täckning.

På taket

Vi bär på hot varje dag. Vi behöver horisonter, stjärnor om natten, perspektiv, vind. Vi fruktar för våra liv. Vi måste göra vad vi kan för att göra motstånd, låta hela vårt varande skrika NEJ – inte i våra namn, inte på våra gator, inte mot våra kroppar – ALDRIG.

Jag visste att jag skulle klättra upp dit en dag. Jag visste att jag kunde, och att jag måste göra det. Jag tänkte inte på konsekvenserna. Jag var där, med dig, och det var det viktiga. Jag hade ingen önskan om att offra mig för något. Jag begär livet och min kropp är min, det är så jag känner – att min kropp är min och vi gör med den som vi vill.

- Jag fattar inte hur du vågar, säger du.
- Jag tänker inte på mod, jag tänker bara på vad jag måste göra, svarar jag.
- Menar du att du inte är rädd?
- Jag tänker inte på rädsla. Och för den delen så har även rädslan ett mod.

- Okej, men jag fattar ändå inte, jag skulle aldrig våga göra vad du gör.
- Sluta hålla på sådär, nu är vi här och det handlar om saker som är mycket större än oss. Distansera dig. Fokusera. Fatta att det är mycket större.
- Okej. (Tänker: Det måste vara såhär det känns att vara på månen. Fast tusen gånger så avlägset.)
- Nu sover vi. Du får vakta först, sen vaktar jag. När vi vaknar är det bara fokus som gäller, inget filosoferande, okej?
- Okej.

Vi vaknade innan resten av staden. Vi var där när de byggde barriärerna, när bussarna anlände och när demonstranterna samlades. Vi satt intill varandra och spanade ut över staden med hökblickar. Vi var fokuserade.

På marken igen

Klockan var fyra på eftermiddagen, vi hade varit tillsammans sen tolv. Vi beslutade oss för att lämna Kungsträdgården och gå söderut. Vi började vår slingrande väg tillbaka. Då och då vände vi oss om och tittade mot torget framför operahuset där nazisterna skulle samlas. Vi varken såg eller hörde dem. Området var avspärrat med kravallstaket och polisbussar på rad.

På andra sidan hade en liten klunga av turister och flanörer stannat. Något var på gång. Det var mer folk på taket nu – räddningstjänst, brandmän och polismän. Du hade bundit fast dig själv vid en av hörnstatyerna med ett rep. Tre polismän stod på taket och en på kanten bredvid dig. Det hängde rep längs framsidan av byggnaden. En man lutade sig över dig och försökte fästa en säkerhetslina runt din kropp. Det såg mödosamt ut. Din kropp var tung, lealös och oföljsam. Det var svårt att riktigt se, men någon bredvid oss filmade och genom linsen såg vi hur polisen kämpade med repet. Hon zoomade in på dig och vi såg en badge fäst på din jacka, botten var skarpt blå och i neongrönt läste vi: *Mental health drives me crazy*. Vi skrattade och önskade för ett ögonblick att vi var där med dig. Vi skulle säga till varandra att i det här samhället – om detta politiska tillstånd är normalt – då är vi komplett galna.

Du gjorde dig ohanterlig och tung. Omöjlig. Oanpassad. Din kropp rycktes fram och tillbaka. Hanterades. Det såg inte ut att beröra dig. Din kropp blev ett skyddande skal mellan dig och ett helt system av våld. Vi tänkte på din puls och dina hjärtslag, lyckades du hålla dig lugn? Kunde du kapsla in dig?

Vi hörde oljud. Vi tittade åt höger men ljudet kom inte från demonstranterna. Våra ögon lämnade din kämpande kropp och sekunder senare landade de på en grupp nynazister som marscherade mot oss: vita kläder, svajande flaggor, omringade av polis och polisbilar. En liten vit-gul-blå parad. Vår grupp var större nu. Vi buade och skrek och skramlade med våra nycklar. Våra blickar följde dig när du långsamt halades ner längs byggnadens framsida. Din kropp leviterade mellan ett ögonblick av motstånd och en livstid på marken. Vi tittade tillbaka på marschen som närmade sig byggnaden bakifrån.

75 nynazister skyddades av hundratals poliser. Din kropp var en markör, som gjorde våldet tydligt.

Nynazisterna kom fram till torget. En vadderad polisman stod i det vakuum som separerade oss från dem. Hans lilla huvud vred sig fram och tillbaka som en övervakningskamera. Två män med rakade skallar, svarta jackor och kängor lämnade andra sidan och klev utan tvekan rakt in i vakuumet. De hade flaskor i händerna. Vi kunde inte avgöra om flaskorna var av glas eller plast. De gick fram till polisen. Efter några minuters förhandling öppnade polisen kravallstaketet och släppte ut männen på vår sida. Våra hjärtan slog hårt av raseri och rädsla. Staketet var en gräns för att hålla oss från dem, det var aldrig menat att skydda oss. En grupp tonårstjejer rusade skrikande efter nynazisterna. Två polismän kom snabbt till nynazisternas undsättning. Vi gick därifrån.

På taket igen

Vi var fokuserade. Vi tvekade inte. Kyrkklockorna och slagorden dånade. Vi såg den röda röken från bengalerna och nynazisterna i sina vita kläder när de samlades för att gå mot Skeppsholmen. Vi såg demonstranter samlas från alla håll i en ström utan slut. Vi började röra oss så att de skulle se oss. Det var dags för våra kroppar att bli en gräns, ett skydd, vår sista utpost – den enda platsen för oss att vara på just då, den enda platsen som var möjlig för oss att existera i – vårt enda skydd och tillflyktsort.

Vi vänder oss till dig med hela vår uppmärksamhet, du som satte allt på spel. Du som rubbar ordningen.

Med kärlek,
i solidaritet,
från två av oss på marken.

Referenser

Ahmed, Sara (2011) *Vithetens hegemoni*. Stockholm: Tankekraft förlag.

Gustavsson, Johanna (2014) *jag gör vi varje dag*. Stockholm: Egen utgivning.

hooks, bell (1994) *Outlaw culture: Resisting representations*. New York: Routledge.

Kungliga Operan (2015) *Midsommarnattsdröm*. Musik av Mikael Karlsson och koreografi av Alexander Ekman. Stockholm 22 april 2015.

Katarina Nitsch

Konstnär och lektor vid Kungliga konsthögskolan (KKH) i Stockholm

E-post: katarina.nitsch@kkh.se